

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

ΕΤΟΣ 8ον - ΑΡΙΘΜ. 179

1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1977

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

- Προαγωγή Μητροπολιτών..... 2

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ

- Συνήλθεν εις Σαμπεζύ ή 'Επιτροπή διά τόν διάλογον μέ τήν Ρωμαιοκαθολικήν 'Εκκλησίαν..... 2
- 'Εληξαν εις Φανάριον αι συνομιλίες διά τήν αναδιάρθρωσιν τής 'Αρχιεπισκοπής 'Αμερικῆς..... 3
- Τό 3ον 'Ορθόδοξον Συνέδριον Δυτικής Εύρώπης..... 3
- 'Ο Πατριάρχης Ποιμήν επίδοκιμάζει τό ἔργον τής 'Επιτροπῆς "Πίστις καί Τάξις" τοῦ Π.Σ.Ε. 6
- 'Ο νέος τοποτηρητής τοῦ θρόνου τής 'Εκκλησίας τής Γεωργίας..... 7
- 'Απονομή πτυχίων εις νέους πτυχιούχους τής Μπελεμεντίου Θεολογικῆς Σχολῆς..... 8
- 'Απεβίωσεν ὁ ὀρθόδοξος θεολόγος Παν. Τρεμπέλας..... 8
- Σύντομα Νέα..... 9

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- Νέαι ἐκδόσεις.....10

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....13

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
TÉLÉGR. ORTHODOXIA-GENÈVE * TÉL. (022) 58 16 29 * 37, CHEMIN DE CHAMBÉSY, 1292 CHAMBÉSY-GENÈVE, SUISSE

'Η "Επίσκεψις" ἐπιδιώκει νά ἐνημερώνη τοὺς ἀναγνώστας τῆς περὶ τῆς ζωῆς τῶν 'Εκκλησιῶν. Δέν φέρει εὐθύνην διὰ τὰς ἀπόψεις τὰς ἐκφραζομένας εἰς τὰς δημοσιευόμενας εἰδήσεις. 'Επιτρέπεται ἡ ἀναδημοσίευσις τοῦ περιεχομένου τοῦ Δελτίου μέ ἀπλήν ἐνδειξιν τῆς προελεύσεως.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ- Προαγωγή Μητροπολιτῶν, -

Ἡ Ἁγία καί Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατά τήν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 15ης Νοεμβρίου ἐ.ἔ. ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως τήν προαγωγήν εἰς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας τῶν μέχρι τοῦδε Πανιερ. Μητροπολιτῶν Καλαβρίας Αἰμιλιανού, Τυάνων Παντελεήμονος καί τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Εὐμενείας Ἀποστόλου.

Ἀκολουθῶς, ἀδεία καί προτροπή τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οἱ Ἅγιοι Συνοδικοί Ἀρχιερεῖς, κατελθόντες εἰς τόν Πάνσεπτον Πατριαρχικόν Ναόν τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ἐτέλεσαν κανονικάς ψήφους κατόπιν τῆς εἰθισμένης ἱεροτελεστίας καί ἀπεδόθησαν, συμφώνως τῷ Συνταγματίῳ τοῦ Πατριαρχείου, αἱ ἐξῆς ἐπαρχίαι : εἰς τόν Πανιερ, Μητροπολίτην Καλαβρίας ἢ ἐπαρχία Σηλυβρίας, εἰς τόν Πανιερ, Τυάνων ἢ ἐπαρχία Τυρολόης καί Σερεντίου, εἰς δέ τόν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Εὐμενείας ἢ ἐπαρχίας Ἡλιουπόλεως καί Θείρων.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΣ- Συνήλθεν εἰς Σαμπεζύ ἡ Ἐπιτροπή διὰ τόν διάλογον μέ τήν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν.

Συνήλθε, μεταξύ 14 - 18 Νοεμβρίου ἐ.ἔ. εἰς τό ἐνταῦθα Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καί συνεδρίασεν ὑπὸ τήν προεδρίαν τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Καρθαγένης κ. Παρθενίου ἢ Διορθόδοξος Τεχνική ἐκ θεολόγων Ἐπιτροπή διὰ τήν προπαρασκευήν τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν κάτωθι ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν : Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, Πατρι-

αρχείου Μόσχας, Πατριαρχείου Ρουμανίας, Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας. Ἡ συνεδρία αὕτη εἶναι ἡ δευτέρα μετά τῆς συνέλευσιν τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου (ἴδε "Ἐπίσκεψιν", ἄρ. 170 - 171).

- Ἐληξαν ἐπὶ τὸ ἀνάριον αἱ συνομιλῖαι διὰ τὴν ἀναδιάρθρωσιν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς.

Ἐληξαν αἱ συνομιλῖαι, τὰς ὁποίας διεξήγαγεν Εἰδική Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Β. καί Ν. Ἀμερικῆς ὑπὸ τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπον Ἀμφιπόλεως κ. Σίλαν μετά τῆς ἐπί τοῦ Συντονισμοῦ καί τοῦ Προγραμματισμοῦ Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπὶ τῆς ἀναδιάρθρωσεως τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὡς γνωστόν, συνομιλῖαι ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἶχον ἀρχίσει πρό μηνῶν ἤδη, τὸ σχέδιον δέ τῆς ἀναδιάρθρωσεως ἐτέλει ὑπὸ ἐπεξεργασίαν ἐκ μέρους τόσο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ὅσον καί τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Συμβουλίου. Ἡ ἐπιτροπή τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικῆς ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὴν Τρίτην, 25 Ὀκτωβρίου, ἤρχισε δέ ἀπὸ τῆς ἐπομένης τὰς συνομιλίας τῆς αὐταὶ ἐσυνεχίσθησαν κατὰ τὰς δύο ἐπομένας ἡμέρας, ἔληξαν δέ διὰ πορισμάτων χαρακτηρισθέντων ὡς "ἀρίστων" ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης κ. Μελίτωνος εἰς τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Β. καί Ν. Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον τηλεγράφημα αὐτοῦ.

- Τὸ 3ον Ὀρθόδοξον Συνέδριον Αὐτικῆς Εὐρώπης.

Μεταξύ 11-13 Νοεμβρίου ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν πόλιν Amiens τῆς Β. Γαλλίας τὸ 3ον Ὀρθόδοξον Συνέδριον Αὐτ. Εὐρώπης (ἴδε "Ἐπίσκεψιν", ἄρ. 174/1). Τοῦτο ὀργανώθη ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀδελφότητος Αὐτ. Εὐρώπης, ἐτέλει δέ ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τῆς Ὀρθοδόξου Διεπισκοπικῆς Ἐπιτροπῆς Γαλλίας. Τὰ δύο προηγούμενα Συνέδρια εἶχον πραγματοποιηθῆ εἰς Annecy το 1971 καί Dijon τὸ 1974. Τὸ Συνέδριον συνεκέντρωσε περί

τά 600 πρόσωπα, προερχόμενα από διαφόρους χώρας, πλήθος κληρικῶν ὡς καί δέκα ὀρθοδόξους ἐπισκόπους, ἐνεβάθυνε δέ εἰς τό κεντρικόν θέμα : "Ἐκκλησία, καρδιά τοῦ κόσμου".

Ἐμίλησαν, κατά τήν πρώτην ἡμέραν : ὁ π. Κύριλλος Ἀργέντης, ὁ ὁποῖος, εἰσάγων τήν προβληματικήν τοῦ Συνεδρίου, ὑπεγράμμισε τήν στενήν ἐξάρτησιν τῆς εὐχαριστιακῆς πρός τήν Ἱεραποστολικήν διάστασιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ κ. Μιχαήλ Σολλογκούμπ, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τό θέμα τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τόν σημερινόν ἐκκοσμικευμένον καί ταχέως ἐξελισσόμενον κόσμον, ἐν συνεχείᾳ δέ ἔλαβαν τόν λόγον καί οἱ κ.κ. Χρήστος Γιανναράς καί Παναγιώτης Νέλλας ἐπί τοῦ αὐτοῦ θέματος, εἰς τήν ὀλομέλειαν τῆς ἐπομένης, δευτέρας, ἡμέρας ἠμίλησεν ὁ π. Δημήτριος Στανιλοάε ἐπί τῆς προσευχῆς καί τῆς πνευματικότητος εἰς τήν σύγχρονον ζωήν. Τήν τρίτην καί τελευταίαν ἡμέραν, μετά τήν θ. λειτουργίαν, κατά τήν ὁποίαν συνελειτούργησαν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας Μελέτιος καί Ἐξαρχος τοῦ Οἴκουμ. Θρόνου, μετά τῶν θεοφ. Ἐπισκόπων Λαυρεντίου, τοῦ Πατριαρχείου Ξερβίας, καί Λουκιανοῦ, τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας, ἠμίλησεν ὁ κ. Ὀλιβιέ Κλεμάν ἐπί τῆς ἀποστολῆς τῆς ὀρθοδόξου Διασποράς.

Ἀνθολογοῦμεν κατωτέρω μερικὰς σκέψεις ἀπό τήν ἠμιλίαν τοῦ κ. Κλεμάν.

Ἡ συνάντησις τῆς Ὀρθοδοξίας καί τῆς Δύσεως, εἶπεν, ὀφείλεται εἰς τήν θείαν πρόνοιαν : ἀποτελεῖ μίαν μόνιμον ἐπαφήν μεταξὺ χριστιανῶν καί μεταξὺ πολιτισμῶν. Εἰς τόν κόσμον αὐτόν ὅπου ἀναγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ θεοῦ (καί, ἄρα, ὁ θάνατος τοῦ ἀνθρώπου) ἡ ὀρθόδοξος μαρτυρία εἶναι οὐσιώδης διά τήν ἀνακάλυψιν, ἐκ νέου, τῆς δυνάμεως τῆς Ἀναστάσεως.

Εἶναι φανερόν ὅμως, ἐσυνέχισεν, ὅτι ἡ σημερινή κατάστασις τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τήν χώραν αὐτήν δίδει τήν εἰκόνα χάους ἰδεολογικαί, πολιτικαί καί ἔθνικαί προτιμήσεις συντελοῦν εἰς τήν ἐκκοσμικεῦσιν τῆς Ἐκκλησίας, τήν καθιστοῦν ἓνα σύνολον τεμαχισμένον, τμήματα ἀπλῶς συνυπάρχοντα εἰς τόν αὐτόν τόπον χωρὶς ἐσωτερικήν συνοχήν. Ἡ ὑπό προπαρασκευήν

Σύνοδος, ἀφ' ἑτέρου δέν περιέχει εἰς τήν Ἡμερησίαν αὐτῆς Διάταξιν μείζονα θέματα. Ἐν τούτοις ἡ σημασία της εἶναι μεγάλη : διότι ὅ,τι ἐνδιαφέρει δέν εἶναι τόσον τό περιεχόμενον τῆς Συνόδου, ὅσον ἡ δι' αὐτῆς ἀνανεουμένη συνείδησις τῆς συνοδικότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία, εἰδικώτερον δέ ἡ Ὀρθόδοξος, εἶναι εἰς τήν οὐσίαν της συνοδική, τήν συνοδικότητα δέ αὐτήν ὀφείλομεν νά ἐπανεύρωμεν πορευόμενοι τήν μέσσην ὁδόν μεταξύ θρυμματισμοῦ καί κανονικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Διό καί καλοῦμεν τούς ἐπισκόπους μας νά συναντηθοῦν ὄχι διὰ διπλωματικῆς συνομιλίας ἀλλά διὰ τήν ἀναγγελίαν τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἀναμένομεν, ἐσυνέχισε, νά δημιουργηθοῦν χώροι εὐχαριστιακοί καί συνοδικοί, ὅπου θά εἶναι δυνατόν νά συνερχώμεθα, νά συνομιλοῦμεν, νά ἀντιμετώπιζομεν ὁ ἕνας τόν ἄλλον, ἔξω ἀπό κάθε φανατισμόν καί κάθε εἰδους "γκέττο" οὕτως ὥστε τό Εὐαγγέλιον νά λαμβάνεται εἰς τά σοβαρά διὰ τῆς ἀγάπης καί τοῦ σεβασμοῦ τοῦ ἄλλου. Ἡ Διασπορά ἐφοδιασμένη μέ μίαν διεπισκοπικήν σύνοδον εἰς κάθε χώραν, θά πρέπει νά εἶναι ὁ τόπος ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἐκδηλώνεται καί συμφιλιώνεται διὰ τῆς γλώσσης τῆς ἀγάπης καί τοῦ Σταυροῦ.

Εἰς ὅλα τά Πατριαρχεῖα, εἰς ὅλας τάς Ἐκκλησίας λέγομεν : ἔχομεν ἀνάγκην Ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι νά προστατεύουν τούς πιστούς. Θά πρέπει νά ἔχωμεν τό θάρρος νά κάνωμεν ἐποικοδομητικῆς προτάσεις : ἡ διεπισκοπική Σύνοδος τῆς Γαλλίας δέν θά ἠδύνατο νά καταστή μίαν κυρίαρχον Σύνοδος μέ τακτικῆς ἀντιπροσωπευτικῆς συνελεύσεις; Κατά τόν τρόπον αὐτόν ἡ Διασπορά θά ἠδύνατο προοδευτικῶς νά προσανατολισθῆ πρός ἕνα πρωτότυπον κανονικόν καθεστῶς ἡμι-αὐτονομίας, τόν ὅποιον θά τῆς παρεχωρεῖτο ἀπό τό σύνολον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας : χωρικά ἐπισκοπαί μέ ἐπισκόπους προερχομένους ἀπό διάφορα ἔθνη κέντρα.

Ποία εἶναι ἡ ἐννοια τῆς παρουσίας μας ἐδῶ; ἐσυνέχισεν.

ἔχομεν ἀνάγκην μιᾶς ἀπαντήσεως πού νά μᾶς ἀφορᾷ. Μία ὀρθόδοξος αὐτοκεφαλία εἰς τήν Δύσιν φαίνεται ἀποκλειομένη: εὐρισκόμεθα εἰς μίαν χριστιανικήν γῆν, ὅπου ἡ ζύμη τῆς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας δέν ἔπαυσε ποτέ νά ὑπάρχη' ὅλα μαρτυροῦν ἐδῶ τήν γονιμότητα τῆς παραδόσεως, τόσον δέ οἱ Καθολικοί ὅσον καί οἱ Προτεστάνται

εἶναι συστατικά τοῦ κορμοῦ τοῦ Εὐαγγελίου. Θά πρέπει, ἐπομένως, νά εἰμεθα ἔτοιμοι ἀφ' ἑνός μὲν νά ἀμφισβητήσωμεν ὀρισμένας ὀψεις τῶν Δυτικῶν χριστιανισμῶν, ἀφ' ἑτέρου ὁμως καί νά ἴδωμεν τήν ἀκτινοβολίαν, ἡ ὁποία παραμένει εἰς αὐτούς. Ὅφειλομεν νά μαρτυροῦμεν μέ τήν δύναμιν κατανοήσεως πού δίδει ἡ ἀγάπη, ἀποβλέποντες ὁμως εἰς τήν ἐμβάθυνσιν καί τήν συμφιλίωσιν. Δέν θέλομεν οὔτε ἓνα συναισθηματικόν καί ἄδειον οἰκουμενισμόν, οὔτε ὁμως καί ἓνα ἀντιοικουμενισμόν ὃ ὁποῖος συστηματικῶς καταδικάζει. Ἡ ἀποστολή μας δέν εἶναι νά ἀντικαταστήσωμεν τάς Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους των, ἀλλά νά προσηλυτίζωμεν τόν ἴδιον τόν ἑαυτόν μας, ὀλοέν καί περισσότερον, εἰς τήν ὀρθοδοξίαν - ὄχι νά σχηματίζωμεν χορούς λειτουργικῶν ἀσμάτων, ἀλλά νά εἰμεθα οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόθυμοι νά μοιρασθοῦν τήν βασιλείαν τοῦ θεοῦ μέ τούς ἀδελφούς των ἐν πίστει, ἐν ἐλπίδι καί ἐν ἀγάπῃ./

Ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν ἐπιδοκιμάζει τό ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς "Πίστις καί Τάξις" τοῦ Π.Σ.Ε.

Συνήλθον μεταξύ 11-16 Ὀκτωβρίου ἐ.ε. εἰς Ὀδησσόν, εἰς τήν ἐκεῖ μονήν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καί Πασῶν τῶν Ρωσιῶν κ. Ποιμένος, 35 θεολόγοι ἀπό διαφόρους περιοχάς τοῦ κόσμου ἵνα συζητήσουν ἐπὶ τοῦ θέματος : "πῶς ἀσκεῖται τό κανονικόν ἀξίωμα εἰς τήν Ἐκκλησίαν τῆς σήμερον;" Τήν συνάντησιν ὀργάνωσεν ἡ Ἐπιτροπή "Πίστις καί Τάξις" τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, μετέσχον δέ εἰς αὐτήν καί ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Τά ἐρωτήματα, τά ὁποῖα ἐτέθησαν κατὰ τήν συνάντησιν, συνεκεντρώθησαν κυρίως περί τά θέματα: πῶς ἀσκεῖται σήμερον τό κανονικόν ἀξίωμα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ; Παρατηρεῖται συχνά μία ἀντίφασις μεταξύ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τήν ἀσκησιν ταύτην καί τῆς ἐφαρμογῆς της εἰς τήν πράξιν. Γενικῶς, ὑπεγραμμίσθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει ὄπως ἀποφύγη νά δίδῃ τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπιβάλλει κανόνας, ἀντιθέτως δέ ὄπως ἐπιδιόκη νά ἐνισχύη μεταξύ τοῦ πληρώματος μίαν στάσιν ἐλπίδος εἰς τήν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐπικαίρων προβλημάτων, τά ὁποῖα ἀπα-

σχολοῦν τόν σημερινόν κόσμον.

Ἡ συνάντησις ἐστράφη ἐπίσης περί τό θέμα τῆς οἰκουμενικῆς προσφορᾶς τῆς Ἐπιτροπῆς "Πίστις καί Τάξις". Σχετικῶς, ὁ Μακ. Πατριάρχης, ἀπευθυνόμενος πρός τούς συνέδρους, ἐτόνισεν εἰς τό μήνυμά του : "Ἡ Ἐκκλησία μας ἀφιέρωσε πάντοτε ἰδιαιτέραν προσοχήν εἰς τήν ἀπό κοινοῦ ὀφ' ὄλων τῶν Χριστιανῶν ἀναζήτησιν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καί ὑπεδέχθη εὐμενῶς πᾶσαν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιτροπῆς "Πίστις καί Τάξις" εἰς τήν ἱεράν ταύτην ὑπόθεσιν, ...θεωροῦμεν τάς συμφωνίας ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος καί τῆς εὐχαριστίας, αἱ ὁποῖαι διὰ πρώτην φοράν εἰς τήν ἱστορίαν τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως κατέστησαν δυναταί, ὡς ἓνα σημαντικόν βῆμα εἰς τήν ὁδόν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος". Ὡς πρός τό κείμενον περί ἱερωσύνης τῆς αὐτῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Μακ. Πατριάρχης εἶπεν ὅτι ἀποτελεῖ ἓνα "σχέδιον ἐργασίας πολὺ χρήσιμον, τό ὁποῖον δύναται νά χρησιμεύσῃ ὡς καλή βάση εἰς τούς θεολόγους ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν - εἰς τήν πραγματικότητα ; εἰς τό σύνολον τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως - διὰ νά ἐπεξεργασθοῦν μίαν συμφωνίαν ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης", χωρὶς μίαν τοιαύτην συμφωνίαν "ἡ χριστιανική ἐνότης θά ἦτο ἀδιανόητος". Διὰ τό θέμα τῆς καλουμένης "χειροτονίας τῶν γυναικῶν", ὁ Μακ. Πατριάρχης παρήρσεν ὅτι τοῦτο θά πρέπει νά ἐξετασθῇ ἐκτός τοῦ πλαισίου μιᾶς μελλούσης συμφωνίας ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης, μᾶλλον δέ εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐξετάσεως τῆς ὑπηρεσίας τῶν γυναικῶν ἐντός τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, εἶπεν, εἶναι ἐτοίμη νά συμμετάσχη εἰς ἐνδεχομένας συζητήσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

~~Ἡ ὁ γένος τοποτηρητῆς τοῦ θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας.~~

Τοποτηρητῆς τοῦ χηρεύσαντος θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας ὤρισθη ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ζαχούμ καί Ἀβχαζίας κ. Ἡλίας. Ὁ σεβ. Ἡλίας ἀπετέλει μέλος τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Α. καί Μ. Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξεπροσώπησε τήν Ἐκκλησίαν τῆς Γεωργίας εἰς πολλάς

πανορθόδοξους καὶ παγχριστιανικὰς συναντήσεις, εἶναι δὲ εὐφήμως γνωστὸς εἰς τοὺς κύκλους τοῦ Π.Σ.Ε. καὶ ἀνά τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

- Ἀπονομή πτυχίων εἰς νέους πτυχιούχους τῆς Μπελεμεντίου Θεολογικῆς Σχολῆς.

Τὴν 21ην Ὀκτωβρίου 1977 ἀπενεμήθησαν τὰ πτυχία εἰς ἑπτὰ νέους πτυχιούχους τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Μπαλαμάντ. Ὡς γνωστὸν, τμῆμα τῆς Θεολογικῆς αὐτῆς Σχολῆς τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, λόγῳ τῆς ἐν Λιβάνῳ καταστάσεως, φιλοξενεῖται ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἀκαδ. ἔτους 1976-1977 ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς τὸ παρά τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως παραχωρηθέν οἰκοτροφεῖον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου οἱ δὲ φοιτηταὶ τῆς Σχολῆς παρακολουθοῦν θεολογικὰ μαθήματα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης παραλλήλως πρὸς τὰ ἐν τῇ Μπελεμεντίῳ Θεολογικῇ Σχολῇ διδασκόμενα. Τῆς ἀπονομῆς τῶν πτυχίων, προηγήθη ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Κοσμητοροῦ τῆς Σχολῆς Μητροπολίτου Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμονος Ροδοπούλου. Οἱ νέοι πτυχιούχοι πρόκειται νὰ ὑπηρετήσουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Αὐστραλίαν.

- Ἀπεβίωσεν ὁ ὀρθόδοξος θεολόγος Παν. Τρεμπέλας.

Εἰς ἡλικίαν 92 ἐτῶν ἀπεβίωσεν, ἐκηδεύθη δὲ τὴν 19 Νοεμβρίου ἐ.ε. ὁ διακεκριμένος ἑλλην ὀρθόδοξος θεολόγος Παναγιώτης Τρεμπέλας. Ὁ ἐκλιπὼν διετέλεσε Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἶναι δὲ συγγραφεὺς τριτόμου "Δογματικῆς", μεταφρασθεῖσης καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν, πολλῶν ἄλλων βιβλίων καὶ ἀρθρῶν ὡς καὶ μίαν ἐπιτίμου, εὐρύτατα διαδεδομένης ἐπιτόμου ἐρμηνείας εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην.

- Σύντομα Νέα.

- Τὴν Κυριακὴν 9 Ὀκτωβρίου, ἐτελέσθησαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πύργου, εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας Σχολῆς Βυζαντινῆς Ἀγιογραφίας καὶ Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας. Ἡ φοίτησις εἰς τὴν νέαν Σχολὴν θά εἶναι τριετής.

- Εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν περιοχὴν τῆς Ζυρίχης διαμένουν σήμερον 6.000 περίπου Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι, διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ὁπρίων προσφέρεται ὁ παλαιοκαθολικὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Ἐλισάβετ. Προσπάθειαι καταβάλλονται ὅπως ἡ ὡς ἄνω κοινότης ἀποκτήσῃ, δι' εἰσφορῶν, ἐδιόκτητον ναόν.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ-Νέαι εκδόσεις

'Η "'Επίσκεψις" παρουσιάζει σήμερα εις τούς αναγνώστας της δύο προσφάτους εκδόσεις, αί όποίαι, έννεκα τής έντόνου διαφοροποιήσεως του περιεχομένου των, δίδουν μίαν εικόνα τών άκραίων δυνατοτήτων, μεταξύ τών όποίων ταλαντεύεται, άκόμη και σήμερα, ή αντικειμενική κατανόησις τής βυζαντινής και, γενικώτερον, τής όρθοδόξου πνευματικότητος.

'Αναφέρομεν, έν πρώτοις, τήν μελέτην του Gerhard Podskalsky, Theologie und Philosophie in Byzanz (θεολογία και φιλοσοφία εις τό Βυζάντιον), έκδοθεΐσαν εις τήν σειράν του "Byzantinisches Archiv" (άρ. 15, έκδοτ. οίκος C.H.Beck, Μόναχον 1977) και άφιερωμένην, όπως όρίζεται εις τόν υπότιτλόν της, εις τήν σπουδήν "τής άντιδικίας έν σχέσει πρός τήν θεολογικήν μέθοδον εις τά πλαίσια τής ύστεροβυζαντινής ιστορίας του πνεύματος (14ος-15ος αΐών), τά συστηματικά της θεμέλια και τήν ιστορικήν της εξέλιξιν". 'Ο συγγραφεύς, εύρισκόμενος, όπως λέγει εις τόν πρόλογόν του, εις τό μέσον τών συνήθων θέσεων και έπικρίσεων μεταξύ Δυτικών και 'Ανατολικών θεολόγων, έκ τών όποίων οί πρώτοι κατηγορούν τούς δευτέρους διά μίαν στενήν έξάρτησιν από τόν μυστικισμόν, οί δεύτεροι τούς πρώτους δι' ένα άκραϊον όρθολογισμόν, έπιχειρεΐ νά χαράξη μίαν τρίτην όδόν μεταξύ τών δύο άκρων: έρευνά, διά τής έφαρμογής μιās άστηρώς φιλολογικής μεθόδου, τήν βυζαντινήν όρολογίαν τήν σχετικήν πρός τήν μεθοδολογικήν, και άρα τήν φιλοσοφικήν γενικώτερον, θεμελίωσιν τής θεολογίας εις τό Βυζάντιον. Κατά τόν τρόπον αυτόν έλπίζει νά καταδείξη ότι ή θεμελίωσις αυτή ούδέποτε κατώρθωσε νά κατανικήση μίαν βασικήν αντιφατικότητα, τήν όποίαν ή βυζαντινή σκέψις είχε κληρονομήσει ήδη από τόν έλληνιστικόν και παλαιοχριστιανικόν ύπόστρωμα. Οί βυζαντινοί θεολόγοι, ισχυρίζεται ό συγγραφεύς, ούδέποτε άπηλλάγησαν από τήν άποψιν ότι ή έλληνική φιλοσοφία και ή έλληνική ποίησις αποτελούν μίαν παρωχημένην πλέον φάσιν τής ιστορίας του πνεύματος, μίαν φάσιν - και μίαν γνώσιν - τήν όποίαν ή "μωρία του σταυρου" κατήργησεν όριστικώς. Τό πολύ, ή "σοφία του κόσμου" έθεωρήθη "δούλη και θεράπεινα" τής "άληθοϋς" σοφίας, δηλ. τής χριστιανικής θεολογίας. 'Εν τούτοις, ένψ εις τήν Δύσιν ή σχέσις αυτή φιλοσοφίας και θεολογίας κατέληξεν εις μίαν γνησίαν σύνθεσιν του πνεύματος, τήν σχολαστικήν φιλοσοφίαν και θεολογίαν, εις τήν 'Ανατολήν μία παρομοία σύνθεσις δέν έπραγματοποιήθη. Διατί; Διότι, άπαντά ή συγγραφεύς, ή "χριστιανική φιλοσοφία" εις τό Βυζάντιον ούδέποτε κατώρθωσε νά χειραφετηθη από τήν, εις τήν βάση της, παγανιστικήν φιλοσοφίαν του άλεξανδρινου νεοπλατωνισμού (3ος-6ος αΐών), πρός τήν όποίαν ή σκέψις τών Πατέρων ήτο άκόμη πολύ συγγενής ώστε νά δυνηθη νά τήν ξεπεράση. Οϋτω, ένψ εις τήν Δύσιν ή ανακάλυψις του άληθοϋς 'Αριστοτέλους άδήγησεν εις τήν δημιουργίαν τών φιλοσοφικο-θεολογικών Summae του 13ου αΐώνος, τό Βυζάντιον έμεινε στάσιμον,

ἀρκούμενον εἰς τὰς ἀνθολογίας (τὰς "πανοπλίας") τῶν πατριστικῶν κειμένων. Ὄταν δέ, κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα, ἦλθεν ἐπὶ τέλος εἰς ἐπαφήν μέ τὴν σχολαστικὴν σκέψιν καὶ θεολογίαν τῆς Δύσεως, ἦτο πολὺ ἀργά ὥστε ἡ ἐπαφή αὐτὴ νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ Βυζάντιον μίαν γνησίαν ἀνανέωσιν τῆς θεολογίας. Ἡ νίκη τῶν ἡσυχαστῶν καὶ τοῦ προμάχου των, τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἐσήμανε τὴν στροφὴν τῆς Βυζαντινῆς θεολογίας μακρὰν ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐννοιῶν τῆς καὶ τὴν καταφυγὴν τῆς εἰς τὸν, πρὸς τὸν λόγον ἐχθρικόν, μυστικισμόν τῶν μοναχῶν. Ἡ μεταφορὰ τοῦ δυτικοῦ Σχολαστικισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν κυρίως ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Γεννάδιον (Γεώργιον Σχολάριον) δέν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ συνέχειαν, διότι τὸ Βυζάντιον εἶχε πλέον εἰσέλθει εἰς τὸν μεσαίωνα τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας.

Εἰς τὴν βασικὴν αὐτὴν θέσιν τῆς ὡς ἄνω μελέτης θὰ ἦτο δυνατόν, ἀσφαλῶς, νὰ παρατηρηθοῦν πολλὰ, τὰ ὁποῖα ὅμως θὰ ἐξέφευγαν τῶν ὁρίων μιᾶς ἀπλῆς παρουσιάσεως. Ἐλπίζομεν ὅτι μία ὑπεύθυνος ἀντιμετώπισις τῆς θὰ ἐπιχειρηθῆ ἀπὸ τὰ ἀρμόδια ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τὰ ἀφιερωμένα εἰς τὴν σπουδὴν τῆς βυζαντινῆς, καὶ τῆς ὀρθοδόξου γενικῶς, Ἀνατολῆς. Θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς μερικάς, γενικῆς φύσεως, παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι δέν ἐπιδιώκουν νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν χρησιμότητα τῆς μελέτης, ἀν μὴ τι ἄλλο, τουλάχιστον διὰ τὸν πλοῦτον τοῦ συλλεγέντος ὀλικοῦ καὶ τῆς βιβλιογραφικῆς τῆς ἐνημερότητος. Κατ'ἀρχὴν ἡ ἐργασία πάσχει, φρονοῦμεν, ἀπὸ τὴν ἑλλιπῆ ἐμβάθυνσιν εἰς τὸ φαινόμενον, τὸ ὁποῖον φιλοδοξεῖ νὰ ἐρευνήσῃ ὡς πρὸς μίαν πλευρὰν του/δηλ. εἰς τὸν βυζαντινὸν πολιτισμόν ἐν τῷ συνόλῳ του. Ἐξετάζει τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θεολογίαν εἰς τὸ Βυζάντιον ὡς ἐάν ταῦτα ἦτο δυνατόν νὰ ἀποχωρισθοῦν ἀπὸ μίαν συνολικὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῆς ἰδιομορφίας τοῦ Βυζαντινοῦ κόσμου. Συνέπεια τούτου εἶναι ἡ ἐργασία νὰ πάσχη καὶ ἀπὸ πλευρᾶς μεθοδολογικῆς, διότι ἡ μέθοδος τὴν ὁποῖαν ἀκολουθεῖ - ἐν στενῇ ἐννοίᾳ φιλολογικῆ διερεύνησις ὀρισμένης κατηγορίας κειμένων - ἀντὶ νὰ συσχετίσῃ τὸ μέρος πρὸς τὸ ὅλον, τὸ ἀποκόπτει ἀντιθέτως ἀπὸ αὐτὸ διὰ νὰ τὸ ὑποβάλλῃ εἰς κριτήρια ξένα πρὸς τὸν χαρακτήρα του. Ὁ συγγραφεὺς προϋποθέτει ὡς αὐτονόητον ὅτι καὶ τὰ δύο πολιτιστικὰ σύνολα πού ἀντιπαραθέτει, ἡ Μεσαιωνικὴ Δύσις καὶ ἡ Βυζαντινὴ Ἀνατολή, ἐκκινοῦν ἀπὸ ἓνα κοινὸν πνευματικὸν πυρῆνα/τὴν ἑλληνιστικὴν καὶ πατερικὴν σκέψιν καὶ φιλολογίαν' ἀλλ' ὅτι ἡ μὲν Δύσις ἐγονιμοποίησε τὸν πυρῆνα αὐτὸν διὰ τῆς ἐμβάθυνσεως εἰς τὴν Δογικὴν καὶ τὴν Μεταφυσικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐνῶ ἡ Ἀνατολή ἀπέτυχε νὰ προχωρήσῃ εἰς μίαν ἀνάλογον ἐμβάθυνσιν. Τὴν ἀποτυχίαν αὐτὴν ἀποδίδει ὁ συγγραφεὺς εἰς κοινωνικοὺς λόγους, τὴν ἐξάρτησιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Κράτος τόσον εἰς τὸν πολιτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα. Εἶναι προφανές, ὅτι μία τοιαύτη κοινωνιολογικῆς ὑφῆς ἐρμηνεία ἐκ προοιμίου ἀποκλείει ἀπὸ τὸν ὀρίζοντα τῆς ἐρέυνης τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῆς πνευματικῆς ὑφῆς τῆς "ἐξαρτήσεως" αὐτῆς.

Ἡ κυρία ὅμως ἀντίρρησης δύναται νὰ διατυπωθῆ κατὰ εὐρύτερον τρόπον ; τὸ Βυζάντιον θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ὡς ἓνας παράλληλος κλάδος ὁ ὁποῖος ἀνεφύη ἐπὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ κορμοῦ μέ τὸν κλάδον τοῦ Δυτικοῦ Μεσαίωνος, ἐπὶ τοῦ κορμοῦ δηλ.

τῆς ἐνιαίας πατερικῆς κληρονομίας : Ὁ ἕνας κλάδος ἀπέδωσε καρπούς, ὁ ἄλλος ὄχι. Πρόκειται δι' ἕνα τό ὀλιγώτερον ἀπλοϊκόν, φιλοσοφικό-ἱστορικό σχῆμα: ἡ Δύσις ἤδη ἀπό τοῦ Αὐγουστίνου εἶχε διαφοροποιηθῆ ἀπό τόν Νεοπλατωνισμόν τῆς Ἀνατολῆς καί ἠκολούθησεν ἕνα δρόμον, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς μεγάλης μεσαιωνικῆς συνθέσεως ὠδήγησε τελικῶς εἰς τήν Μεταρρύθμισιν καί τά μεταφυσικά ρεύματα τῶν νεωτέρων χρόνων. Ἡ Ἀνατολή ἔμεινε πιστή εἰς τόν Νεοπλατωνισμόν τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς. Εἶναι τοῦτο πρὸς ψόγον τῆς; Πολλοί θά τό ἀμφισβητήσουν : Ὁ Νεοπλατωνισμός ὑπῆρξε μία φιλοσοφική τάσις ἔχουσα νά ἐπιδείξῃ μίαν ἰδιαιτέρως λεπτὴν μεταφυσικὴν ἢ ὁποῖα διὰ τῶν ἐλλήνων Πατέρων τοῦ Δ' αἰῶνος, τοῦ Διονυσίου, τοῦ Ψελλοῦ, τοῦ Πλήθων, συνοδεύει τήν χριστιανικὴν Ἀνατολήν ὡς ἡ ἰδιάζουσα εἰς αὐτὴν θεωρητικὴ τῆς ὑποδομῆς. Πρόκειται δηλ. διὰ δύο διάφορα πειράματα σκέψεως καί βίου, διὰ δύο παραλλήλους μοίρας καί ὁδοὺς : τό νά χρησιμοποιῶμεν λοιπόν τὰς κατηγορίας τοῦ ἐνός διὰ νά κρίνωμεν καί νά καταδικάζωμεν τό ἄλλο εἶναι, φρονοῦμεν, φιλοσοφικῶς, θεολογικῶς καί ἱστορικῶς ἀνεπίτρεπτον.

Ἐνόχλησιν ἐπίσης προκαλεῖ - νομίζομεν δέ ὄχι μόνον εἰς τόν ὀρθόδοξον ἀναγνώστην, ἀλλὰ καί εἰς τόν δυτικόν, ὁ ὁποῖος ἔχει μάθει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη νά ἐκτιμᾷ τό Βυζάντιον καί νά θέλγεται ἀπό τήν ὀρθοδοξίαν - ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀμφισβητεῖ καί αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξιν γνησίας θεολογικῆς σκέψεως εἰς τό Βυζάντιον, ὡς ἐάν ἡ πατερικὴ θεολογικὴ σκέψις, ἡ ὁποῖα ὑπῆρξεν ἢ δημιουργῆς τῆς χριστιανικῆς θεολογίας, ἦτο τί τό ξένον πρὸς αὐτό ! Ἐνόχλησιν προκαλεῖ καί ἡ προσπάθεια μειώσεως τῆς σημασίας τοῦ ἔργου ἀξιολόγων συγχρόνων ἐρευνητῶν τῆς φιλοσοφικῆς καί θεολογικῆς ἰδιομορφίας τοῦ Βυζαντίου, ἐνός Τατάκη (σελ. 11, σημ. 25), ἐνός Μέγεντορφ (σελ. 11, 128, σημ. 590) ἐνός Oeler (σελ. 13). Εἶναι προφανές ὅτι ὁ συγγραφεὺς, νέος ἀκόμη, ἔχει πολλά νά μάθῃ πρὶν ἢ ἐπιχειρήσῃ μίαν ὀριμωτέραν σύνθεσιν.

Διὰ τὴν ἑτέραν μελέτην, πολὺ συνοπτικωτέραν, τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Καλαβρίας Αἰμιλιανοῦ (Invito al silenzio = πρόσκλησις εἰς τὴν σιωπὴν, ἐκδ. Grignani, Τουρίνον 1977), δυνάμεθα νά εἰμεθα συντομώτεροι, καθ' ὅσον ὁ συγγραφεὺς δέν ἀποσκοπεῖ εἰς μίαν ἐπιστημονικὴν ἀνάλυσιν τοῦ βυζαντινοῦ μυστικισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον, διὰ μιᾶς σειρᾶς δοκιμῶν, εἰς μίαν βιωματικὴν προσπάθειαν προσεγγίσεως ἐνός θέματος, ὅπου/ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει, ὁ ἄνθρωπος δέν δύναται νά εἴπῃ πολλά : δύναται ἀπλῶς νά "ὑποβάλλῃ" ἐμμέσως τὴν μοναχικὴν χαρὰν τῆς συναναστροφῆς μέ τό "ἄλλο", εἰς τὴν πλέον ριζικὴν του διάστασιν, τόν προσωπικόν θεόν. Ἀπὸ τὴν ἀντιπαράθεσιν πρὸς τό προηγούμενον ἔργον διαφαίνεται πόσον μεγάλη ἀκόμη προσπάθεια μένει νά γίνῃ διὰ νά προσεγγίσουν, ὄχι τόσον εἰς τὴν διανοητικὴν διάστασιν, ὅσον εἰς τὰς βιωματικὰς τῶν προϋποθέσεις δύο κόσμοι, ἀπὸ τὴν ἀλληλοδιείσδυσιν τῶν ὁποίων ὅλοι πλέον - ἄλλος σαφέστερα, ἄλλος ἀσαφέστερα - διαισθανόμεθα ὅτι ἐξαρτᾶται ἡ ἀνανέωσις τῆς χριστιανικῆς μας κληρονομίας καί, μετ' αὐτῆς, τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- EK = Die Einheit der Kirche. Dimensionen ihrer Heiligkeit, Katholizität und Apostolizität. Festgabe Peter Meinhold zum 70. Geburtstag. Herausgegeben von Lorenz HEIN. Wiesbaden, Franz Steiner Verlag GMBH, 1977. xiv-513 S.
- 448.- AMBROISE DE MILAN : Apologie de David. Introduction, texte latin, notes et index par Pierre HADOT. Traduction par Marius CORDIER. SC 239, Paris, Cerf, 1977. 211 p.
- 449.- ANDRONIKOF Constantin : Une vue Orthodoxe de l'Eglise. Positions Luthériens 25(1977), 3, 167-178.
- 450.- BIEDERMANN H.M. : Die Synodalität. Prinzip der Verfassung und Leitung der orthodoxen Kirchen und Kirche. EK, 296-314
- 451.- BONIS Konstantin G. : Die orthodoxe Kirche im Zeitalter revolutionärer Unruhe. EK, 411-416.
- 452.- BRATSIOTIS Nikolaus Pan. : Bemerkungen zur Erschaffung des Menschen nach. Gen. 2. EK, 390-403.
- 453.- BRIA Ion, Rév. Prof. : L'Eglise Orthodoxe en Roumanie. Conscience et Liberté 1977, 13, 71-78.
- 454.- ΜΠΟΥΜΗ Παν., : Συνέπειαι τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων Ρώμης-Κωνσταντινουπόλεως. Ἀθήναι, 1977. 260 σ.
- 455.- BUZESCU Nic., Rév. Prof. : Ὁ Λόγος καὶ Κύριος εἰς τοὺς "Στρωματεῖς" κλήμενος τοῦ Ἀλεξανδρέως. Studii Teologice 29(1977), 3-4, 249-262. (ρουμανιστί).
- 456.- CAVARNOS Constantin : Orthodox Iconography. Belmont, USA, 1977. 76 p.
- 457.- CYRILLE D'ALEXANDRIE : Dialogues sur la Trinité, Tome II . Dialogues III, IV, V. Texte critique, traduction et notes par Georges Matthieu de DURAND. SC 237, Paris, Cerf, 1977, 470 p.
- 458.- DIMITRIJEVIC Dimitrie : Die Gründung der Kirche und die Kennzeichen ihrer Einheit. EK, 315-324.
- 459.- EMILIANOS TIMIADIS, Métropolitte de Calabre : Le sens de la liberté dans la pensée orthodoxe. Conscience et Liberté 1977, 13, 61-70.

- 460.- FELMY Karl Christian : Die Grenzen der Kirche in Orthodoxer Sicht. Orthodoxes ekklesiales Selbstverständnis und die Gemeinschaft mit den Kirchen des Westens. Evangelische Theologie 37(1977), 5, 459-485.
- 461.- ΓΑΛΙΤΗ Γεωργίου : Θέματα τῆς Μεγάλης Συνόδου. Ἀθήναι, Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ "Ἐκκλησία", 1977, 69 σ.
- 462.- GEORGOPOULOU Nikolitsa : Das probles des Verhältnisses zwischen Ethik und Metaphysik. EK, 458-471.
- 463.- GERDES Egon W. : Spirituality, Way and Method. EK, S. 202-219.
- 464.- HAENDLER Ott : Meditation als Lebenspraxis. Göttingen, Verlag Vandenhoeck und Ruprecht, 1977, 119 S.
- 465.- KANNENGIESSER C. : Avenir des Traditions fondatrices. Recherches des Sciences Religieuses 65(1977), 1, 139-168.
- 466.- KARMIRIS Johannes N. : Der nationalismus in der orthodoxen Kirche. EK, 404-410.
- 467.- KOZHIMALA Chinnamma : Die ostkirchlichen Missionen in Indien. EK, 342-349.
- 468.- LANARES P. : Introduction à l'Eglise Orthodoxe, Conscience et Liberté 1977, 13, 57-60.
- 469.- LARENTZAKIS Gregor : Ehe, Ehescheidung und Wiederverheiratung in der Orthodoxen Kirche. Theologisch-Praktische Quartalschrift 125 (1977), 3, 250-261.
- 470.- MEHL Roger : L'Unité Conciliaire de l'Eglise, EK, 69-81.
- 471.- MEYENDORFF Jean, Rév. Prof. : Qu' est-ce qu'un Concile Oecuménique ? Le Messager Orthodoxe 17(1977), 76, 17-36.
- 472.- MIHOC Vasile, Rév. Assist. : Ἡ Ἐκκλησιολογία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Studii Teologice 29(1977), 3-4, 233-248. (ρουμανιστί),
- 473.- OPPENHEIM R. : Education théologique en U.R.S.S. Conscience et Liberté 1977, 13, 79-83.

- 474.- PANAGOPOULOS Johannes : Eucharistische Existenz in dem einen Leib des Herrn - "Ökumenismus" in der Sicht der östlichen Theologie. EK, 2-15.
- 475.- PAVEL Const., Rén. Prof. : Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι καί ἡ θέσις αὐτῶν ἔναντι τῶν ἠθικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς αὐτῶν. Studii Teologice 29(1977), 3-4, 222-232. (ρουμανιστί).
- 476.- PITIRIM, Erzbischof von Wolokolamsk : Lehrer der ungeteilten Kirche (II). Stimme der Orthodoxie 1977, 10, 57-62.
- 477.- PLAMADEALA Antoine, Evêque de Ploesti : (Pourquoi avons-nous été mis sur terre ? Que dit le catéchisme sur cette question ?) Une réponse Orthodoxe , Concilium 1977, 128, 55-64.
- 478.- PLAMADEALA Antoine, Evêque de Ploesti : Clercs orthodoxes fondateurs de langue et de culture roumaine. Bucarest, Editions de l'Institut Biblique et de Mission Orthodoxe, 1977. 72 p.
- 479.- POPOVITCH Justin, Archim. : Lettre sur le Concile. Le Messager Orthodoxe 17(1977), 76, 3-16.
- 480.- ΠΟΠΟΒΙΤΣ Ἰουστίνου, Ἀρχιμ. : Πρὸς μίαν Πανορθόδοξον Σύνοδον. Vestnik 1977, 122, 16-28. (ρωσιστί).
- 481.- ROTH Paul : Die sowjetische Kirchenpolitik von 1955 bis 1977. Stimmen der Zeit 102(1977), 10, 667-676.
- 482.- SAVRAMIS Demosthenes : Die nichttheologischen Faktoren der Perpetuierung der Trennung zwischen der orthodoxen und der römisch-katolischen Kirche. EK, 53-68.
- 483.- STREZA Nic. : Ἡ δογματικὴ ἔννοια τῆς λατρείας τῆς εἰκόνης κατὰ τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στουδίτην. Studii Teologice 29(1977), 3-4, 298-306. (ρουμανιστί).
- 484.- ΤΙΜΟΘΕΟΥ, Μητροπολίτου Γορτύνης καὶ Ἀρκαδίας : Ἐκκλησία καὶ Κόσμος. Νόματα καὶ Πίστις. Ἡράκλειον Κρήτης, 1977. 202 σ.
- 485.- WARE Kallistos, Archim. : The festal menaion, Transl. from the original greek. With an introduction by G. Florovsky. London, Faber and Faber, 1977, 564 p.

- 486.- Communiqué of the 4th Theological Conversations between the Russian Orthodox Church and the Evangelical Lutheran Church of Finland. The Journal of the Moscow Patriarchate 1977, 9, 58-63.
- 487.- Die Anrufung des Heiligen Geistes im Abendmahl. Viertes Theologisches Gespräch zwischen dem Ökumenischen Patriarchat und der Evangelischen Kirche in Deutschland vom 6. bis 9. October 1975. Herausgegeben vom Kirchlichen Aussenamt der Evangelischen Kirche in Deutschland. Beiheft zur "Ökumenischen Rundschau" Nr. 31, 1977, Verlag Otto Lembeck.
- 488.- LAUSANNE '77 . 50 ans de Foi et Constitution. Conseil Oecuménique des Eglises, 1977. 80 p.
- 489.- Rituel Cathare . Introduction, texte critique, Traduction et notes par Christine THOUZELLIER. SC 236, Paris, Cerf, 1977. 344 p.
- 490.- Sa Béatitude Justin Moisescu, le Nouveau Patriarche de l'Eglise Orthodoxe Roumaine. Roumanian Orthodox Church News 7(1977), no 2-3 (éditions française et anglaise).